

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE – FICHE Nr. 50

Op 14 december 1897 stelde Prosper Claeys in de Franse taal de volgende fiche op in de rubriek 'Militaire Bouwwerken – Kouter – XVIIIe eeuw (1738-1739)' :

De Hoofdwacht op de Kouter

In de zitting van 6 maart 1738 besloten de Schepenen van de Keure een Hoofdwacht te bouwen op de Kouter. Deze hoofdwacht was bestemd voor de Keizerlijke troepen. Deze van de Compagnie stedelijke soldaten, *stadts waeckende mannen*, werd behouden onder het Stadhuis.

De architect Bernard de Wilde werd belast met het opstellen van de plans. Bij contract van 5 juli 1738 ondernam de meester-metser J.B. Simoens de constructie voor de som van 1366 p. 13 esc. 4 gr. wisselgeld : *het maecken in tack ende block eenen nieuwen Bauw geschikt tot eenen Corps de garde.*

Dit bedrag werd afgenomen van de opbrengsten van het kantoor van de vendu-meester, *de vercoopinghe van de officen van prysers.*

In het oorspronkelijk ontwerp van de gevel, zoals het bewaard wordt in het Stadsarchief, was boven het venster dat boven de ingangspoort geplaatst is, de Maagd van Gent afgebeeld, gezeten op een leeuw en de linkerhand rustend op een wapenschild met de leeuw van Vlaanderen en van Gent. Bij de uitvoering werd dit ontwerp gewijzigd en de Maagd van Gent is afgebeeld, rustend op een kanon dat het middenstuk vormt van een wapentrofee.

Het dak is bekroond met de Oostenrijkse Keizerlijke adelaar. Deze adelaar is eveneens afgebeeld op een tekening die bewaard wordt in de Stadsbibliotheek en die de datum 1752 draagt.

De Hoofdwacht, gedeeltelijk gebouwd op gronden van de Stad Gent en gedeeltelijk op gronden van de Hoofdgilde van St-Sebastiaan, was beëindigd na een jaar. De officiële aanvaarding had plaats op 23 november 1739.

De gevel van de Hoofdwacht is geconcipeerd in de Lodewijk XV-stijl, zoals de gevel van het *Gildenhuis* van St-Sebastiaan het was (heden Hôtel de la Poste), die gebouwd werd in 1737, eveneens naar de plans van architect Bernard de Wilde. De prachtige gevel van het *Gildenhuis* werd gewijzigd in 1826 en vervangen door de huidige gevel die behoort tot het type 'muur doorboord met gaten'.

Merkwaardig detail. Een speciale ambtenaar werd gedurende een groot aantal jaren belast met het kuisen van de Hoofdwacht. Sinds 1750 wordt verschillende malen melding gemaakt van het loon betaald aan een ge-

De gewezen Hoofdwacht – Foto Dienst Toerisme van de Stad Gent.

naamde Jacob Serben 'tot het gaede slaen en cuysschen van den corps-de-garde en het uyttrekken van het gaes op den Cauter'.

Alhoewel de Hoofdwacht gebouwd werd op kosten van de Stad, werd hij tot Nationaal bezit verklaard bij de aanhechting van ons land bij Frankrijk. De Franse regering stond hem terug af aan de Stad Gent in 1807, op voorwaarde hem te herstellen en te onderhouden op haar kosten, en de oorspronkelijke bestemming te bewaren.

Onder het Keizerrijk werd de gevel van de Hoofdwacht versierd met de Franse adelaar. In 1830 plaatste men er de Belgische leeuw omringd van een wapenbundel.

Van 1867 tot 1885 hield de Krijgsraad van Oost-Vlaanderen zijn zittingen in de zaal op de eerste verdieping.

Cfr. *Stadsarchieven*, F.164.1, 164.2; F.173.1; Reeks 533 N° 309; Reeks 533 bis N° 39. — *Stadsbibliotheek*, Atlas van Gent, nr. CXXV. — Fr. De Potter, *Gent van den vroegsten tijd tot heden*, d.IV, p. 323. — Prosper Claeys, *Pages d'histoire locale gantoise*, d.II, pp. 95, 96.

Naschrift

Er is jaren lang discussie geweest over wie nu feitelijk de architect was van de Hoofdwacht. De Potter dacht dat het J.B. Simoens was, terwijl Prosper Claeys en anderen het hielden bij Bernard De Wilde. Henri Pauwels heeft er een studie van gemaakt en heeft kunnen aantonen aan de hand van oorspronkelijke documenten dat het moet toegeschreven worden aan David 't Kindt. Voor onbekende redenen verving hij Bernard De Wilde die reeds klaar was met zijn plannen. De werken werden wel uitgevoerd door J.B. Simoens.

Tot in 1867 lokte de taptoe er elke avond een dichte menigte nieuwsgierigen die het gedoe gadesloegen van de aflossing van de wacht.

Deze wacht werd geleverd door de 4 te Gent verblijvende regimenten.

De laatste taptoe greep plaats op 8 september 1867.

Vandaag de dag is er niemand in Gent die nog spreekt van de 'Hoofdwacht' of van de 'Corps de garde'. Voor de Gentenaar is en blijft dat gebouw 'de Buzze'.

De Beurs werd ingesteld bij Consulair Besluit van 8 juli 1803. Ze werd ondergebracht in het Pakhuis. Als het Paleis van Justitie in gebruik genomen werd verhuisde ze naar daar. Na 1885 namen de activiteiten van de Beurs een grote uitbreiding en een verplaatsing werd noodzakelijk. Men huurde de zaal van de 'Union' op de Kouter, maar dit gaf geen voldoening en men verhuisde naar de 'Skating Ring'.

Op 30 juni 1899 besloot de Gemeenteraad het gebouw van de 'Union' aan te kopen en het te integreren in de hernaastliggende Hoofdwacht.

Dit werkje werd uitgevoerd naar plans van de stadsarchitect Van Rysselberghe. De nieuwe gebouwen werden ingehuldigd op zondag 28 april 1901. In 1914-1918 deed de Beurs dienst als 'Melde-amt' en in 1940-1945 was de rantsoeneringsdienst er in ondergebracht. Het inganggebouw van de 'Beurs' werd geklasseerd bij K.B. van 29 november 1943.

H.C.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Het is met genoegen dat wij vaststellen dat meer en meer lezers er niet meer voor terugschrikken om ons eens te schrijven.

Wij zijn daar zeer blij mee en wij kunnen hun verzekeren dat hun brieven steeds met de grootste aandacht gelezen worden en dat – voor zover mogelijk – er gevolg aan gegeven wordt.

Aanvullingen en correcties op verschenen artikels, vragen en suggesties, enz. zijn altijd zeer welkom. Wij zouden wèl wil vragen aan dezen die over geen schrijfmachine beschikken (en dat zal wel het geval zijn voor de meesten), liefst zo duidelijk mogelijk te willen schrijven. De ontcijfering van sommige teksten heeft ons wel al voor problemen geplaatst.

De Heer G.M. Manesse schrijft ons het volgende :

Hoeve 'Exmere' te Wondelgem. In 967 werd aan de St-Baafsabdij door het charter van Koning Lothar het bezit toegekend van tien hofsteden van het domein Marka. Een dezer hoeven moet waarschijnlijk Exmere geweest zijn, die in 1277 in een archief van de St-Baafsabdij vermeld wordt. Deze omwalde hoeve bestond uit drie delen : de woonst, het bakhuis en de schuur. In deze schuur bevinden zich eeuwenoude balken met inkervingen in Runenschrift of Molenschrift.

Later werd deze hoeve het neerhof van het kasteel Geldhof op de hoek Botestraat-Lusthoflaan te Wondelgem. Bij het terugtrekken van de Duitse troepen op het einde van de tweede wereldoorlog werd vooral de schuur erg beschadigd tijdens de gevechten aldaar. Tot voor enkele jaren was de hoeve nog bewoond, thans niet meer, en helaas, tijdens een van de laatste stormen van januari 1983 is de eeuwenoude schuur ingestort. Het woonhuis is tot heden nog in goede staat. Hopelijk wordt dit meer dan duizend jaar oude gebouw van verder verval gered.

Het is het enige zó oude gebouw welke Wondelgem nog bezit, het landelijk dorp met destijds zijn vele hoeven, lusthoven, windmolens en vele